

Advies over 'Scholengemeenschappen basisonderwijs'

Inhoud

1	Situering.....	1
2	De meerwaarde van de scholengemeenschap als facilitator van de autonome basisschool	2
3	Decretale doelen en bevoegdheden van de scholengemeenschappen	3
4	Een specifieke rechtsgrond voor de scholengemeenschap onderzoeken.....	4
5	Toetreding tot een scholengemeenschap niet verplichten impliceert voldoende omkadering en middelen op twee niveaus.....	4
6	De normen voor het vormen van scholengemeenschappen behouden	5
7	Buitengewoon onderwijs.....	6
8	Niveau-overstijgende scholengemeenschappen?.....	8
8.1	Verschillende doelstellingen	8
8.2	Herverdeling administratieve omkadering en het creëren van afhankelijkheid	8
8.3	Vergroten van de professionaliteit?	8
8.4	Effecten op doorstroming van leerlingen	8
8.5	Grondige hertekening van het huidige onderwijslandschap	9
8.6	Conclusie	9
9	Scholengemeenschappen hebben externe ondersteuning nodig.....	9
10	Scholengemeenschappen in relatie tot andere regelgeving	9
10.1	Externe kwaliteitsbewaking	9
10.2	Participatiestructuren en communicatie	10

1 Situering

In de Beleidsnota onderwijs en vorming 2009-2014 van minister Pascal Smet wordt verwezen naar het naderende einde van de eerste cyclus van de scholengemeenschappen.

De minister is in zijn beleidsnota alvast duidelijk over de verderzetting van de figuur 'scholengemeenschap' en kondigt een versterking ervan aan: "Op 1 september 2011 worden de scholengemeenschappen opnieuw gevormd voor een periode van zes schooljaren. Ik zal die gelegenheid gebruiken om de scholengemeenschappen te versterken. Ik zal nagaan op welke terreinen de scholengemeenschappen het best versterkt kunnen worden en welke middelen daartoe het meest geschikt zijn. Op basis van overleg en van het lopende onderzoek over de werking van de scholengemeenschappen zal ik een kader scheppen dat die versterking van scholengemeenschappen mogelijk maakt" (operationele doelstelling 6.4).

Met dit advies op eigen initiatief wenst de Raad Basisonderwijs specifiek vanuit het basisonderwijs een bijdrage te leveren aan het debat. Op het moment dat het advies werd voorbereid en goedgekeurd zijn de resultaten van het evaluatieonderzoek nog niet

bekendgemaakt.¹ De reflectie die aan dit advies voorafgaat, is dus gebaseerd op de eigen ervaringen en op gegevensverzameling die plaatsvond binnen de geledingen.

Als bijlage aan dit advies gaat een document met achtergrondinformatie dat een breder kader schept voor het advies. Achtereenvolgens biedt dit document: een kort historisch overzicht van het beleid rond samenwerking in het basisonderwijs, een schets van de actuele decretale context, cijfergegevens m.b.t. omvang en samenstelling van de scholengemeenschappen en een korte presentatie van een aantal wetenschappelijke onderzoeken relevant voor scholengemeenschappen basisonderwijs.

Dit advies werd voorbereid door een werkgroep onder voorzitterschap van de heer Johan Vanwynsberghe. In deze werkgroep waren de verschillende onderwijskoepels, de representatieve vakverenigingen, de verkozen directeurs en de begeleiders van de scholengemeenschappen van de verschillende netten vertegenwoordigd. Ook het buitengewoon onderwijs was vertegenwoordigd.

Het advies werd besproken op de Raad Basisonderwijs van 9 juni 2010 en unaniem goedgekeurd.

2 De meerwaarde van de scholengemeenschap als facilitator van de autonome basisschool

De Raad Basisonderwijs is ervan overtuigd dat de figuur scholengemeenschap een meerwaarde kan bieden. Wanneer scholengemeenschappen ten dienste staan van de deelnemende scholen, kunnen ze hun draagkracht verhogen. De installatie van een bijkomend beleidsniveau met een eigen dynamiek betekent weliswaar een extra 'kostenplaatje' (in de vorm van tijd, vergaderbelasting) en eventuele bijkomende opdrachten voor scholen. Toch stelt de raad vast dat een scholengemeenschap kan evolueren naar het meest nabije kwaliteitsnetwerk dat vragen beantwoordt van en ondersteuning biedt aan individuele scholen:

- Signalen uit het veld wijzen op een verhoging van het beleidsvoerend vermogen van scholen door samenwerking in het kader van een scholengemeenschap. Veel scholengemeenschappen realiseren immers samenwerking en uitwisseling op beleidsniveau tussen directies en andere beleidsmedewerkers. Er ontstaan allerlei netwerken tussen personeelsleden. Voor veel scholen houdt dat een uitnodiging in tot een verbreding en een verrijking van hun visie op onderwijs.
- Scholengemeenschappen bieden een interessant forum voor expertise-uitwisseling. Ze bieden kansen voor collegiale netwerking, zoals bijvoorbeeld coaching van beginnende directies, en voor een gemeenschappelijk professionaliseringsbeleid: zorg- en ICT-coördinatoren kunnen praktijkvoorbeelden uitwisselen en er uit leren, schoolteams kunnen hun pedagogisch-didactische competenties ontwikkelen door samen aan materiaalontwikkeling te werken, ...
- Het faciliteren van juridisch-administratieve en organisatorische samenwerking blijkt een belangrijke troef te zijn van de scholengemeenschappen. Ook hier bieden de scholengemeenschap kansen tot expertiseopbouw en zelfs specialisatie wat de efficiëntie ten goede komt.

¹ Devos, G. en Van Petegem, P., *De evaluatie van scholengemeenschappen in het basis- en secundair onderwijs* (OBPWO 07.02)

Op basis van de ervaringen in het veld wenst de Vlor het concept van de scholengemeenschap in de toekomst te bestendigen. In het vervolg van dit advies zet de raad een aantal aandachtspunten op een rij. Hij vraagt de overheid om rekening te houden met deze vragen in de uitwerking van het beleid voor scholengemeenschappen basisonderwijs.

3 Decretale doelen en bevoegdheden van de scholengemeenschappen

De raad onderschrijft vandaag nog steeds de tweevoudige doelstelling zoals vastgelegd in het decreet basisonderwijs: (1) het verhogen van het draagvlak van de betrokken scholen en (2) een efficiënter gebruik van de beschikbare middelen en een beter management. Het decreet maakt onderscheid tussen *verplichtingen* die samenhangen met het vormen van scholengemeenschappen en een aantal *mogelijkheden* die scholengemeenschappen vrijwillig kunnen opnemen.

Het decreet verplichtte het maken van afspraken over:

- de aanwending van de stimulus-puntenenveloppe toegekend aan de scholengemeenschap;
- de aanwending van de puntenenveloppe voor het zorgbeleid in (de scholen van) de scholengemeenschap;
- de aanwending van de punten beleids- en ondersteunend personeel die op het niveau van de scholengemeenschap kunnen worden samengelegd;
- de wijze waarop de puntenenveloppe voor ICT aangewend wordt binnen de scholengemeenschap;
- het opnemen van bijkomende scholen in de scholengemeenschap;
- algemene afspraken over functiebeschrijvingen en evaluaties;
- de verdeling van de lestijden die bedoeld zijn voor mentorschap.²

Het decreet maakte mogelijk (maar verplichtte niet):

- de overdracht door het schoolbestuur van de beslissingsbevoegdheid over bovengenoemde aangelegenheden naar het niveau van de scholengemeenschap;
- het maken van afspraken over:
 - o de overdracht van lestijden en uren uit het urenpakket;
 - o de interne afstemming van het personeelsbeleid binnen de scholengemeenschap;
 - o het gebruik van de infrastructuur.

Met deze doelstellingen en bevoegdheden laat het decreet de scholen behoorlijk veel ruimte om beleids- en beheersbeslissingen al dan niet op het niveau scholengemeenschap te nemen. Dat verklaart waarom de invulling van de decretale doelstellingen in het veld een zeer divers beeld oplevert. De ene scholengemeenschap gaat verder in deze keuze of maakt andere keuzes op basis van lokale behoeftes dan de andere. De raad pleit er voor om deze beleidsruimte voor scholen te behouden, op voorwaarde dat dit gekoppeld wordt aan een degelijk afsprakenkader dat de implicaties voor alle betrokkenen aftoetst. De raad pleit voor een bottom-up-benadering van het pedagogisch beleid op het niveau van de

² De middelen voor mentorschap worden vanaf het schooljaar 2010-2011 niet meer toegekend.

scholengemeenschap die de deelnemende scholen voldoende bewegingsvrijheid laat. In dit advies wijst de raad erop dat voor een aantal thema's diversiteit niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk is.

Op het niveau van de centrale regelgeving (macroniveau) stelt de Raad Basisonderwijs vast dat de overheid de laatste jaren bijkomende accenten is gaan leggen. De aandacht voor beheer en beleid is verbreed naar de eerder pedagogische aspecten van de scholengemeenschap.

De raad stelt in dat verband een zekere spanning vast tussen expliciete en impliciete overheidsaansturing via de figuur scholengemeenschap. De raad pleit voor een expliciet kader vastgelegd door de overheid dat voor alle actoren duidelijk is. Het is niet wenselijk dat bepaalde maatregelen aangewend worden om scholengemeenschappen indirect vorm te geven. De raad kant zich tegen alle vormen van sluipregulering. Wanneer de overheid het opnemen van pedagogisch-didactische domeinen door de scholengemeenschappen wenst te stimuleren, moet ze dat volgens de raad doen met erkenning van en respect voor de autonomie van de betrokken scholen.

4 Een specifieke rechtsgrond voor de scholengemeenschap onderzoeken

Voor scholen die dat vanuit hun context nuttig en mogelijk achten, moet onderzocht worden of een structureel kader voorzien kan worden waaraan scholen bevoegdheden kunnen overdragen en van waaruit een scholengemeenschap bepaalde opdrachten kan uitvoeren en verantwoordelijkheden opnemen. Dat sommige scholen opteren om hun scholengemeenschap van een rechtsgrond te voorzien, kan er voor de raad echter nooit toe leiden dat alle scholen hiertoe verplicht zouden worden. Scholen en scholengemeenschappen worden immers door verschillende juridische contexten gevat. Deze verschillen niet enkel tussen maar ook binnen netten (bijvoorbeeld regionaal). Voor elke context dient getoetst te worden wat de legistieke gevolgen zijn van een eventuele specifieke juridische verankering van een scholengemeenschap. Deze toetsing is zeker cruciaal vanuit het perspectief van het personeelsbeleid. Juridische verankering van scholen en van scholengemeenschappen raakt immers de kern van het werknemer- en werkgeverschap en heeft ook implicaties voor de organisatie van de overlegstructuren.

De raad pleit voor een behoud van de bestaande duur van de scholengemeenschap (6 jaar).

5 Toetreding tot een scholengemeenschap niet verplichten impliceert voldoende omkadering en middelen op twee niveaus

De Raad Basisonderwijs houdt vast aan het principe van vrijwilligheid. Een verplichting tot toetreding zou in conflict komen met de onderwijsvrijheid.

De raad stelt echter vast dat dat principe *de facto* bedreigd wordt. Scholen die nu geen deel uitmaken van een scholengemeenschap ondervinden immers nadelen op het vlak van de toekenning van zorgpunten. Daarom pleit de raad er voor om in de omkadering en de financiering c.q. subsidiëring steeds een onderscheid te maken tussen:

- voldoende basisomkadering voor elke school;
- voldoende omkadering voor de werking van de scholengemeenschap zelf.

Voor de raad moet de basisomkadering voor de individuele school betrekking hebben op drie grote domeinen: beleidsomkadering, pedagogisch-didactische omkadering, administratieve

omkadering. Dat impliceert dat de middelen voor het uitbouwen van een zorgbeleid toegekend moeten worden aan de school zelf, ongeacht of de school deel uitmaakt van een scholengemeenschap. De huidige basisomkadering moet volgens de raad minstens behouden blijven. Elke individuele school blijft immers nood hebben aan beleids- en administratieve omkadering die ingezet moet worden op het niveau van de school. Voor niet-onderwijsgebonden taken, zowel voor bestaande als bijkomende taken, moeten de nodige middelen voorzien worden.

De raad vraagt aan de overheid om te garanderen dat de basisomkadering beveiligd wordt. Van de basisomkadering die elke individuele school ontvangt, moet de school de mogelijkheid behouden om, mits een akkoord bereikt wordt in de formele inspraakorganen, maximaal het huidige percentage over te dragen naar het niveau scholengemeenschap.

Wat de middelen voor de scholengemeenschap betreft, is de raad van oordeel dat als de overheid structuren creëert, er ook voldoende en structurele middelen voorzien moeten worden voor de stabiele werking ervan. De werking van een scholengemeenschap mag niet ten koste gaan van middelen bedoeld voor de klas. De deelnemende scholen moeten de mogelijkheid behouden om, mits een akkoord bereikt wordt in de formele inspraakorganen, een bepaald percentage van de middelen toegekend op het niveau van de scholengemeenschap, toe te kennen op schoolniveau. De raad vraagt evenwel aan de overheid om te garanderen dat de stabiele werking van de scholengemeenschap op zich, beveiligd wordt.

6 De normen voor het vormen van scholengemeenschappen behouden

Het debat over de wenselijke schaalgrootte van een scholengemeenschap moet aandacht hebben voor verschillende elementen: niet alleen het aantal leerlingen speelt een rol, maar ook het aantal scholen, het aantal vestigingsplaatsen, het aantal schoolbesturen, de bevolkingsdichtheid in het betrokken gebied, de geografische spreiding van de deelnemende scholen. Ook op het vlak van schaalgrootte vindt de raad dat het toekomstig beleid inzake de normen voor het vormen van scholengemeenschappen de feitelijke diversiteit moet erkennen en respecteren.

In het bijzonder voor de parameter bevolkingsdichtheid herinnert de Raad Basisonderwijs aan de vraag van het advies van de Algemene Raad over Onderwijsdecreet XX om te onderzoeken of er alternatieve demografische parameters zijn (zoals bv. het geboortecijfer, de gezinssamenstelling, de leeftijdsopbouw van de bevolking, migratie, enz.).³

De raad wenst de minimumnorm van 900 gewogen leerlingen te behouden. De sokkel van 900 gewogen leerlingen (ondergrens) moet voldoende middelen genereren om een goede en stabiele werking van de scholengemeenschap op zich mogelijk te maken, zonder dat het ten koste gaat van de middelen die op schoolniveau toegekend worden om kwaliteitsvol onderwijs te verstrekken aan alle leerlingen (zie ook punt 5). Op dit ogenblik wordt dat nog niet gerealiseerd. Het huidige puntenaantal in relatie tot 900 gewogen leerlingen volstaat niet om een stabiele werking van de scholengemeenschap te garanderen.

De raad vraagt ook aandacht voor het probleem van een tijdelijke zwakte in het leerlingenaantal. Dat is nu al gedeeltelijk gegarandeerd maar na drie jaar leidt een aanhoudend leerlingentekort wel tot het verlies van stimuluspunten. De raad vraagt uitdrukkelijk om voor de scholengemeenschappen die onder de grens van 900 gewogen leerlingen terecht komen, de driejarige garantie op middelen te behouden.

³ Algemene Raad, Advies over onderwijsdecreet XX, 11 maart 2010, p. 3.

De raad vraagt de overheid om de inschatting van (het opvangen van) een eventueel leerlingentekort te koppelen aan objectiveerbare normen zoals geografische beperkingen, recruteringsgebied, bevolkingsdichtheid, ...

Vanaf de ondergrens van 900 gewogen leerlingen kunnen de middelen volgens een getrappt of een lineair systeem toenemen. Om de keuze te maken tussen een lineaire of een getrapte toekenning van middelen, is er volgens de raad nood aan betrouwbare simulaties. In elk geval vraagt de raad dat een toekomstig systeem van toekenning van middelen, bij gelijk gebleven leerlingenaantallen nooit leidt tot verlies van stimuluspunten (zie de cijfergegevens in de bijlage).

Ook om uitspraken te doen over de vraag naar een bovengrens (of aftopping) zijn simulaties nodig. De Raad Basisonderwijs erkent dat er specifieke omstandigheden zijn waar schaalvergroting overwogen wordt in functie van het personeelsbeleid. Vanuit die vaststelling vraagt de raad om de verhouding tussen schoolbestuur en scholengemeenschap te onderzoeken op alle mogelijke consequenties van regelgeving, inclusief op het vlak van personeelsregelgeving.

7 Buitengewoon onderwijs

Om de positie van het buitengewoon basisonderwijs in de figuur van de scholengemeenschap uit te klaren, is een debat nodig over de rol en de positie van het buitengewoon onderwijs in het geheel van het onderwijslandschap onder meer met betrekking tot inclusief onderwijs. Dat debat is op dit moment nog niet afgesloten.

De raad herinnert in dit verband aan één van de initiële intenties van de overheid om via de scholengemeenschap een inhoudelijke samenwerking te stimuleren tussen gewoon en buitengewoon onderwijs.⁴

Een belangrijke vraag is of deze decretale figuur specifiek voor scholen van het buitengewoon basisonderwijs voldoende meerwaarde biedt. Vertrekkend van de dubbele decretale doelstelling van de scholengemeenschappen om scholen organisatorisch en bestuurlijk te versterken (zie punt 3), stelt de raad vast dat scholen buitengewoon basisonderwijs zowel op het vlak van schoolorganisatie als van administratief kader sterk verschillen van het gewoon onderwijs:

- De decretale opdracht en de voorziene formatie- en prestatieregeling zorgen voor specifieke verplichtingen en verantwoordelijkheden waardoor verschillende aspecten van het buitengewoon onderwijs niet thuishoren op de agenda van de scholengemeenschap voor het gewoon basisonderwijs.
- Op het vlak van personeelsbeleid werkt het buitengewoon onderwijs met multidisciplinaire teams met specifieke ambten wat afzonderlijke werving, functiebeschrijvingen, specifieke competenties vereist.
- Het preventie-, veiligheids- en gezondheidsbeleid vraagt een specifieke invulling.
- Op het vlak van ICT zijn er specifieke behoeften, verbonden aan verschillende doelgroepen, zowel inzake hardware als software.
- De organisatie van het leerlingenvervoer is fundamenteel verschillend van het gewoon basisonderwijs.

⁴ Zie Marleen Vanderpoorten, Conceptnota onderwijslandschap basisonderwijs, 2002.

Gemengde scholengemeenschappen bieden in veel gevallen bestuurlijk en administratief onvoldoende meerwaarde voor de scholen buitengewoon onderwijs.

Naast deze decretale doelstellingen leefden er bij de scholen van het gewoon en buitengewoon onderwijs wederzijdse verwachtingen rond een inhoudelijk-pedagogische meerwaarde van de toetreding van de scholen buitengewoon onderwijs tot de scholengemeenschappen. Dat blijkt in de feiten moeilijk waar te maken.

Om te beginnen heeft slechts een minderheid van de scholengemeenschappen een school voor buitengewoon onderwijs in de rangen (zie de cijfergegevens in de bijlage).

Waar scholen gewoon basisonderwijs en scholen buitengewoon basisonderwijs wel een scholengemeenschap vormen, is de betekenis en de meerwaarde van de scholengemeenschap sterk afhankelijk van de aangeboden types buitengewoon onderwijs. Waar scholen met een aanbod van type 1, 3 en 8 een scholengemeenschap vormen met scholen gewoon onderwijs, blijkt de samenwerking vooral de scholen gewoon onderwijs een meerwaarde te bieden (de expertise van het buitengewoon onderwijs kan het zorgbeleid van de scholen gewoon onderwijs versterken), maar is de meerwaarde voor de scholen voor buitengewoon onderwijs veel beperkter.

Voor scholengemeenschappen waarin een school buitengewoon onderwijs met een meer specifiek type opgenomen is (bv. type 2, 4, 6 of 7), blijkt het dan weer niet realistisch te verwachten dat deze school over voldoende brede deskundigheid beschikt om voor elke doelgroep de gepaste ondersteuning te bieden. De gespecialiseerde ondersteuning voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften zal in de meeste gevallen de grenzen van de scholengemeenschap moeten overstijgen en dat maakt dat andere netwerken zinvoller zijn om tot expertiseuitwisseling te komen. Voor type 5-scholen en K-diensten zijn er bijzonder weinig mogelijkheden om via de scholengemeenschap meerwaarde te realiseren, aangezien zij in voortdurend wisselende relaties met andere scholen moeten samenwerken.

In de praktijk blijken al deze verwachtingen dus niet gemakkelijk te realiseren binnen de figuur scholengemeenschap. De meerwaarde is in grote mate afhankelijk van de onderlinge afspraken tussen de deelnemende scholen. Volgens de raad is het dus fout om de figuur scholengemeenschap te koppelen aan de verwachting dat samenwerking tussen scholen voor buitengewoon en gewoon onderwijs voor alle partijen een organisatorisch-administratieve en pedagogische meerwaarde kan bieden. Bovendien is er in de huidige zorgomkadering van het buitengewoon basisonderwijs geen ruimte om extra ondersteuning te bieden aan het gewoon basisonderwijs. Er is wel de structuur van GON en ION, maar GON en ION vertrekken vanuit specifieke ondersteuningsvragen voor één of meerdere leerlingen. De geografische omschrijving van de scholengemeenschap valt niet samen met de regio waarin een school van het buitengewoon basisonderwijs GON- en ION-begeleiding aanbiedt. De samenwerking via scholengemeenschappen beoogt totaal andere belangen. Er is een andere vertrekbasis met andere verwachtingen en gevolgen voor samenwerking op structureel niveau.

In bepaalde regio's zijn scholengemeenschappen gevormd met uitsluitend scholen voor buitengewoon onderwijs. Dergelijk samenwerkingsverband biedt meer mogelijkheden om de expertise eigen aan het buitengewoon basisonderwijs te bundelen.

Voor de scholen van het buitengewoon basisonderwijs herhaalt de raad daarom zijn pleidooi voor voldoende beleidsruimte. Het is niet wenselijk scholen te verplichten om toe te treden tot een scholengemeenschap. Voor scholen die wel de keuze maken om toe te treden tot een scholengemeenschap is het belangrijk dat ze over de nodige ruimte beschikken om onderlinge afspraken te maken over het voorwerp van hun samenwerking.

Dit pleidooi mag anderzijds niet doen vergeten dat het voor scholen van het buitengewoon onderwijs cruciaal is om in een breed netwerk te kunnen samenwerken met andere instellingen/partners (bv. met voorzieningen van welzijn, jeugd- en gezondheidszorg). Daarom is er nood aan adequate formules om verschillende vormen van samenwerking vorm te geven.

8 Niveau-overstijgende scholengemeenschappen?

De raad overloopt een aantal aandachtspunten over niveauoverstijgende scholengemeenschappen.

8.1 Verschillende doelstellingen

De doelstellingen van scholengemeenschappen basis- en secundair onderwijs zijn verschillend. In het basisonderwijs moet de structuur van de scholengemeenschap bijdragen tot het verhogen van het draagvlak en een efficiënter beheer en gebruik van de beschikbare middelen van de afzonderlijke basisscholen. In het secundair onderwijs hebben scholengemeenschappen in eerste instantie betrekking op het maken van afspraken over de ordening van een rationeel onderwijsaanbod en over objectieve leerlingenoriëntering.

8.2 Herverdeling administratieve omkadering en het creëren van afhankelijkheid

In de huidige regelgeving beschikken secundaire scholen over meer omkadering dan basisscholen. De overheid zou niveauoverstijgende scholengemeenschappen kunnen hanteren als een methode om het bestaande onevenwicht op macroniveau weg te werken. Kunnen niveauoverstijgende scholengemeenschappen een methode zijn om het evenwicht te herstellen? Hier zijn een aantal kanttekeningen te plaatsen. Deze argumentatie impliceert dat secundaire scholen op dit moment te veel omkadering zouden krijgen. Verder zijn er geen garanties voor een billijke 'herverdeling' tussen secundaire en basisscholen. Zeker niet voor alle scholen kan op die manier de noodzakelijke omkadering gecreëerd worden. Scholengemeenschappen met een relatief grotere populatie leerlingen secundair onderwijs kunnen immers uit een omvangrijke enveloppe putten. Tenslotte wordt het basisonderwijs in deze constructie in een afhankelijke rol t.o.v. het secundair onderwijs geplaatst. Basisscholen zullen steeds de vragende partij zijn. En dat is geen goed uitgangspunt voor samenwerking.

8.3 Vergroten van de professionaliteit?

Niettemin zijn er heel wat gunstige gevolgen van samenwerking tussen een basisschool en instellingen van andere niveaus zoals het secundair onderwijs, het deeltijds kunstonderwijs, het volwassenenonderwijs. Door samenwerking kunnen een aantal taken professioneler uitgevoerd worden (bv. boekhouding, preventie en veiligheid, algemene administratie, technologische ondersteuning, scholenbouw en logistiek). Maar op zich is dat geen argument voor niveauoverstijgende scholengemeenschappen. De huidige vormen van samenwerking volstaan daarvoor.

8.4 Effecten op doorstroming van leerlingen

Impliciet leeft de verwachting dat niveauoverstijgende scholengemeenschappen een zekere impact zouden hebben op de doorstroming van leerlingen naar het secundair onderwijs. Ordening van een rationeel onderwijsaanbod en objectieve leerlingenoriëntering zijn de

doelstellingen van de scholengemeenschap secundair onderwijs. Zal de oprichting van niveauoverstijgende scholengemeenschappen er niet toe leiden dat scholen voor secundair onderwijs de recrutering van leerlingen zullen stroomlijnen naar de eigen studierichtingen? Welke gevolgen heeft dit voor het inschrijvings- en gelijke kansenbeleid?

8.5 Grondige hertekening van het huidige onderwijslandschap

Het is duidelijk dat de introductie van niveauoverstijgende scholengemeenschappen het onderwijslandschap grondig zou hertekenen. Voor het landschap basisonderwijs betekent dat wellicht een tabula rasa. Het veld heeft de laatste jaren heel wat inspanningen geleverd op het vlak van samenwerking en scholengemeenschappen. De vraag is of men bereid is deze inspanningen opnieuw te leveren en wat de meerwaarde ervan is.

Indien men bovendien de doelstellingen van de scholengemeenschap secundair onderwijs wil behouden (rationalisatie en programmatie binnen een bepaald gebied) zal de scholengemeenschap secundair onderwijs het uitgangspunt moeten vormen voor de samenstelling van de niveauoverstijgende scholengemeenschappen. Dat zal leiden tot een enorme schaalvergroting waarbij alle basisscholen van datzelfde gebied moeten toetreden tot de nieuwe niveauoverstijgende scholengemeenschap. De raad wenst dergelijke logge structuren te vermijden.

De figuur van niveauoverstijgende scholengemeenschappen houdt bovendien het gevaar in dat basisscholen die niet kunnen toetreden tot een niveauoverstijgende scholengemeenschap geïsoleerd geraken.

8.6 Conclusie

Op basis van deze argumenten is de raad geen voorstander van niveauoverstijgende scholengemeenschappen. Scholen die reeds een niveauoverstijgend samenwerkingsverband aangaan, signaleren weliswaar een aantal positieve realisaties, maar deze samenwerking hoeft niet noodzakelijk de vorm aan te nemen van een niveauoverstijgende scholengemeenschap. Daarvoor liggen de doelstellingen te ver uit elkaar.

Andere zinvolle samenwerkingsverbanden moeten echter mogelijk blijven.

9 Scholengemeenschappen hebben externe ondersteuning nodig

De raad is ervan overtuigd dat het veld ook in de toekomst nood zal hebben aan externe ondersteuning rond het vormen van en beleid voeren vanuit scholengemeenschappen. Een goede implementatie vraagt altijd een goede ondersteuning. Dat zal des te meer het geval zijn in de overgangperiode na 2011. De raad wenst daarom de huidige middelen voor de ondersteuning van de scholengemeenschappen door de pedagogische begeleiding (6 detacheringen) uit te breiden en structureel te maken. In dat geval moet de uitbreiding gelden voor alle erkende pedagogische begeleidingsdiensten.

10 Scholengemeenschappen in relatie tot andere regelgeving

10.1 Externe kwaliteitsbewaking

Het 'Decreet betreffende kwaliteit van onderwijs' van 8 mei 2009 voorziet de mogelijkheid om in de doorlichtingen de opdrachten te onderzoeken die de school heeft toegewezen aan de

scholengemeenschap (art. 38). De scholengemeenschap moet de inspectie hierover informatie verschaffen. De inspectie doet geen uitspraken op het niveau van de scholengemeenschap, maar bij een ongunstig advies, wanneer de inspectie aangeeft of de school zonder of met externe ondersteuning de vastgestelde tekortkomingen zal kunnen remediëren, houdt de inspectie rekening met de opdrachten die zijn toegewezen aan de scholengemeenschap (art. 39).

Naast deze decretale bepaling is er ook de feitelijke, organisatorische beslissing van de inspectie om de selectie van de door te lichten scholen onder meer te baseren op de scholengemeenschappen.⁵ De ervaringen hiermee op het veld blijken zeer divers te zijn.

Wat de relatie scholengemeenschap en externe kwaliteitscontrole betreft, geeft de raad de overheid als algemene zorg mee, dat de scholengemeenschap ten dienste moet staan van de kwaliteit van onderwijs. De scholengemeenschap kan een instrument zijn om kwaliteitsvol onderwijs voor alle leerlingen te stimuleren. De scholengemeenschap is evenwel geen doel op zich.

10.2 Participatiestructuren en communicatie

De raad vraagt om de bestaande inspraak- en overlegstructuren te evalueren met het oog op een zo coherent, helder en eenvoudig mogelijke werkwijze. Deze werkwijze moet garanties bieden voor een wezenlijke inspraak van de betrokken actoren en transparante communicatie tussen alle actoren, die de scholengemeenschap in haar werking versterken. Voor een goede werking van de inspraak- en overlegstructuren vraagt de raad bijkomende ondersteunende middelen te voorzien.

Geertrui De Ruytter
waarnemend secretaris

Marc Van den Brande
voorzitter

⁵ Zie <http://www.ond.vlaanderen.be/inspectie/faq/selectie.htm>, geraadpleegd op 23 maart 2010.